

Adatok Budapest környéke flórájának ismeretéhez IV.

SOMLYAY Lajos^{1*} & CSÁBI Miklós²

(1) MTM Növénytár, H-1431 Budapest, Pf. 137, *somlyay@bot.nhmus.hu

(2) H-1035 Budapest Kerék u. 4.

Contributions to the flora of Budapest and its surroundings IV.

Summary – New or recently confirmed localities of more than 50 rare or poorly known taxa (including 10 ferns) are presented from the territory of Budapest and adjacent territories. Some of those records are new for the spontaneous flora of particular territories, specifically: *Anthericum liliago* (Szentendre Island), *Artemisia alba* (Tétény Highland), *Cerastium lucorum* (Buda Mts, Börzsöny), *Epipactis albensis* (Budapest, Pilis), *E. futakii* (Börzsöny), *E. moravica* (Börzsöny, Visegrád Mts), *Hippophae rhamnoides* (Szentendre Island), *Myosotis discolor* (Börzsöny). The new localities of *Cnidium dubium*, *Platanthera chlorantha*, *Spiranthes spiralis*, *Sternbergia colchiciflora*, *Veronica jacquinii* and *Viola stagnina* are also noteworthy. Some species are discussed in more detail in relation to their former Hungarian literature records.

Keywords: Börzsöny, Budapest, Buda Mts, Csepel Island, Dunabe–Tisza Interfluve, fern, flora, orchid, Pilis Mts, Szentendre Island, Tétény Highland, Visegrád Mts

Összefoglalás – Közleményünk több mint 50 ritka vagy kevésbé ismert taxon (köztük 10 páfrány) új vagy megerősített adatait tartalmazza Budapestről és tágabb környékéről. Közülük egy faj (*Cerastium lucorum*) a Budai-hegység, négy (*Cerastium lucorum*, *Epipactis futakii*, *E. moravica*, *Myosotis discolor*) a Börzsöny, egy (*Epipactis albensis*) a Pilis, kettő (*Anthericum liliago*, *Hippophae rhamnoides*) a Szentendrei-sziget, egy (*Artemisia alba*) a Tétényi-fennsík, egy (*Epipactis moravica*) pedig a Visegrádi-hegység spontán flórájára új. További adataink közül kiemeljük az *Cnidium dubium*, *Platanthera chlorantha*, *Spiranthes spiralis*, *Sternbergia colchiciflora*, *Veronica jacquinii* és a *Viola stagnina* új előfordulásait. Néhány fajt, a hazai szakirodalmi adataik tükrében, részletesebben is tárgyalunk.

Kulcsszavak: Börzsöny, Budapest, Budai-hegység, Csepel-sziget, Duna–Tisza köze, flóra, orchidea, páfrány, Pilis, Szentendrei-sziget, Tétényi-fennsík, Visegrádi-hegység

Bevezetés

Közleményünkben, a hasonló címmel megjelent dolgozatunk (SOMLYAY & CSÁBI 2019) folytatásként, az elmúlt években a magyar főváros tágabb környékén észlelt érdekesebb florisztikai adatainkat adjuk közre. Helyesbítjük néhány, a korábbi cikkeinkben megjelent tévedésünket is. Az enumerációban a fajok abc-rendben következnek. A KEF-kóddal ellátott előfordulásokat Budapest környéke [„B”, ez alatt értve a főváros közigazgatási területe, a Budai-hegység és a Tétényi-fennsík területét], Börzsöny [„Bö”], Pestvidék [„Pe”, ez alatt értve a főváros tágabb alföldi régiójában található Pest megyei települések területét], Pilis [„P”, szűkebb értelemben] és Visegrádi-hegység [„V”] sorrendben, ezeken belül közigazgatási egységek szerint csoportosítottuk. Adataink túlnyomó többségét herbáriumi példánnyal dokumen-

táltuk az MTM Növénytárban. Régebbi herbáriumi, vagy irodalmi adat megerősítése esetén zárójelben jeleztük az általunk ismert első forrást (a gyűjtő nevét dőlt, a publikáció szerzőjét kiskapitális betűtípussal szedve), néha többet is. Ha a régi és az új lelőhely nem egyértelműen azonos, a régi lokalitást is feltüntettük.

Enumeráció

Harasztok

Adataink egy része épített környezetből, a Kelenföldi Erőmű (Budapest, 11. ker., Hengermalom út 60.) területéről [8580.1] származik. Tíz páfrányfajt találtunk itt, részben a megfigyelés idején üzemben kívüli 3. számú kazánház nedves aljzatán, részben az erőmű udvari aknáiban. Az alább részletezett öt fajon kívül *Asplenium adiantum-nigrum* L., *A. trichomanes* L., *Dryopteris filix-mas* (L.) Schott, *Gymnocarpium robertianum* (Hoffm.) Newman és *Thelypteris palustris* Schott kerültek még elő. Az elmúlt években egy-két cikk foglalkozott páfrányok másodlagos budapesti előfordulásaival (TAMÁS *et al.* 2017, RIGÓ *et al.* 2023), az erőmű területéről eddig nem voltak florisztikai adataink.

***Asplenium scolopendrium* L. (*Phyllitis scolopendrium* (L.) Newman) – B:** Budapest: Kelenföldi Erőmű, számos tő [8580.1]. – **V:** Dömös: Rám-szakadék [8279.3] (Goszleth, 1935; WALGER 1940); Leányfalu: Szénégető-patak völgye [8280.3]; Pilismarót: Nyír-völgy [8278.2] (Boros, Vajda, 1950). Szurdokvölgyekben, patak menti mohos sziklákon.

A fajnak Budapesten csak másodlagos előfordulásai ismertek (TAMÁS *et al.* 2017, RIGÓ *et al.* 2023). A Budai-hegységben egyetlen (természetes) előfordulásáról tudunk (Vida in DOBOLYI *et al.* 2008, SOMLYAY & CSÁBI 2019). Pilisi adatait SOMLYAY (2011) és SOMLYAY & CSÁBI (2019) tekintik át.

Az alapvetően andezitből álló Visegrádi-hegységben ugyancsak ritka faj. Korábbi biztos adatai kizárólag a dömösi Rám-szakadékból, a pilismaróti Nyír-völgyből, illetve az utóbbi közeléből származnak (ezeket most megerősítjük). A történeti gyűjtések közül területileg Pilismaróthoz kapcsolható Sándor növénytári példánya is („lecta ad Maroth prope Dömös” cédulaszöveggel). Sadler példányának gyűjtési helye („In sylvestribus ad Sz Endré”) viszont Szentendre tágabb térségében a hegység bármely részére vonatkozhat.

Habár mészkedvelő növény, a karbonátos kőzetek mellett az alacsonyabb kovatartalmú, semleges (pl. andezit) és bázisos (pl. bazalt) magmás kőzetek alkotta hegyvidékeinken is felbukkan. Utóbbira példa a Balaton-felvidéki Halom-hegy (Mencshely) bazalt bányagödreiben észlelt (SL, 2016) előfordulás [9072.3], ahonnan egyébként – a Visegrádi-hegységhez hasonlóan – BARTHA *et al.* (2015) nem jelzik a fajt.

***Athyrium filix-femina* (L.) Roth – B:** Budapest: Kelenföldi Erőmű [8580.1], Palotai-sziget [8480.1]. Utóbbi helyen ártéri erdőben, korhadó fatönkөн.

Az Alföld legnagyobb részén hiányzó faj. Budapest területén természetesnek tekinthető síksági adata eddig nem volt ismert, csak másodlagos, épített környezetből jelzik egy-egy előfordulását TAMÁS *et al.* (2017) és RIGÓ *et al.* (2023).

***Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn (s. lato, incl. *P. pinetorum* C.N.Page & R.R.Mill) – B:** Budapest: Kelenföldi Erőmű [8580.1].

A faj sokáig ismeretlen volt Budapest területéről, újabban TAMÁS *et al.* (2017) és RIGÓ *et al.* (2023) egy-két másodlagos előfordulásáról tudósítanak. A Kelenföldi Erőmű 3. számú kazánházának nedves aljzatán 2023-ban elég sok példányát találtuk. Ezek kivétel nélkül a faj mélyebb árnyékban nőtt morfortípusát reprezentálják, amelyet Kummerle Jenő Béla, a harasztok hazai specialistája herbáriumi revíziói során „*f. umbrosum* (Borbás)”-ként, illetve „*monstr. undulata* (Christ)”-ként nevezett. E morfortípus végső levélszárnycskáik ± hullámos

szélűek, melynek következtében a levél megjelenése feltűnően eltér a megszokottól. Igen valószínű, hogy a Múgyetem falának fugáiból 1944-ben szedett fejletlen példány, amelyet gyűjtője, Papp József *Athyrium filix-femina* néven cédulázott, szintén ide tartozik (rev. SL 2024).

***Polystichum aculeatum* (L.) Roth** – **B:** Budapest: Kelenföldi Erőmű [8580.1]. – **Bö:** Bernecebaráti: Kőpince-völgy [7979.4], Marus-árok [7979.3]; Diósjenő: Málna-patak völgye [8079.2] (Boros mscr. in NAGY 2007). – **V:** Leányfalu: Szénégető-patak völgye [8280.3].

Budapest közigazgatási határain belül e növénynek csak másodlagos előfordulásai ismertek (vö. TAMÁS *et al.* 2017, RIGÓ *et al.* 2023). Történeti szempontból érdekes, hogy Boros Ádám már 1918 februárjában gyűjtötte a fajt a János-hegy északi oldalán („erdei kőrakáson” – naplója alapján út menti rakott kőfalon), de a fiatal példányt tévesen *Cystopteris fragilis*-ként azonosította (rev. SL 2024), így találata, amely valójában a faj első adatát jelenti a fővárosból, mindmáig rejtve maradt. A borsosnyói és visegrádi-hegységi adataink kiegészítő jellegűek (vö. NAGY 2007, BARTHA *et al.* 2015, SOMLYAY & CSÁBI 2019).

***Polystichum setiferum* (Forssk.) Woytn.** – **B:** Budapest: Kelenföldi Erőmű (udvari aknában) [8580.1].

A fővárosban Rigó Attila találta először az egykori Csepel Művek területén, hasonló élőhelyi környezetben (RIGÓ *et al.* 2023). Adatunk a második Budapest területéről.

VIRÁGOS NÖVÉNYEK

***Anacamptis coriophora* (L.) R. M. Bateman, Pridgeon & M.W. Chase** – **Pe:** Alsónémedi: Kóhalom [8781.1], Kóhalmi-rét [8781.1], Nagy-Turján-dűlő [8780.2] („Alsónémedi”, Bánó, 1945); Bugyi: Széki legelő (újabb térképen: „Tehénlegelő”) [8880.2], Borjú-sziget (a Cédrus utca és a Bugyi-csatorna közötti réten, az egykori „Második-turján” szélén) [8780.4] („Alsóráda”, Zsák, 1927); Dabas-Gyón: Belső-dűlő (a Sziráki Pál utca és a Rektor-hegy között) [8881.2] („Gyóni-erdő”, Timkó, 1915); Dömsöd: Dunavecsei út [8979.2] („Dömsödtől délre”, Vajda Ernő, 1931); Közös-legelő (az OKIR-térképen „Fekete-rét”) [8980.1], Mátyus-halma [8880.3]; Ráckeve: Páskom-erdő (lőtér) [8879.1, 8879.2] („prope Schilling”, Tauscher, 1869); Tass: Dunavecsei út [8979.4], Szent Tamás puszta (az OKIR-térképen „Kínszék”) [8980.3]; Vasad: Ludas-dűlő [8682.3] („Vasadi-mocsár”, Boros, 1919). – **V:** Pomáz: Sikárosi-rét (Bükkipuszta) [8279.4] (Pénzes, Priszter, 1948).

Fenti adataink egy része térképezési kvadrátszinten új (BARTHA *et al.* 2015), a legérdekesebb talán mégis a sikárosi észlelésünk (2 virágzó tövet találtunk itt 2023 májusában). Egyetlen korábbi adatát ismerjük Sikárosról: egy növényteni szakosztály kirándulása során, 1948. június 20-án találták meg a résztvevők a faj itteni állományát, hárman meg is gyűjtötték. Amíg azonban Pénzes Antal és Priszter Szaniszló helyes néven cédulázták meg a gyűjtött példányaikat, addig Boros Ádám név nélkül hagyta a sajátját, és az adatot – véletlen elírásból – „*Orchis ustulata*” néven rögzítette a terepnaplójában (utóbbi faj nem ismert a hegység belső részeiből). Ennek megfelelően a sikárosi *A. coriophora* adat 1950 előtti előfordulásként szerepel a flóraatlaszban (vö. BARTHA *et al.* 2015).

***Anacamptis pyramidalis* (L.) Rich.** – **Pe:** Bugyi: Széki legelő (újabb térképen: „Tehénlegelő”) [8880.2]; Dömsöd: Közös-legelő (az OKIR-térképen „Fekete-rét”) [8980.1]; Makád: Gyála (Makád üdülőterület) [8979.2]; Tass: Dunavecsei út [8979.4]. – **V:** Esztergom: Juhszalagos [8278.2], Lajos-kert [8278.2], Látó-hegy [8278.2], Sós-völgy [8278.2].

Pestvidéki adataink térképezési kvadrátszinten kiegészítő jellegűek (vö. BARTHA *et al.* 2015). Feltűnő a makádi előfordulás, közelében a Csepel-szigeten nagyon ritka *Epipactis microphylla* (Ehrh.) Sw. kisebb állományát is észleltük. Esztergom környékéről a faj további lelőhelyeit BARINA & PIFKÓ (2007) részletezik.

***Androsace maxima* L. – B:** Telki: Öreg-hegy [8479.1]. Szőlőben, foltokban tömegesen.

A Botanikai Fórum szerint ennek az országosan erősen megritkult fajnak jó pár évvel ezelőtt kisebb állománya került elő Budajenő mellett. A területen („Szőlődomb II.”) ma kiterjedt lakóparképítés folyik, így kétséges a növény itteni túlélése (2023-ban mi nem találtuk). Az általunk felfedezett telki állomány légvonalban jó 2 km-re található a budajenői lelőhelytől. A Növénytar herbáriumában egyik településről sincs a fajnak korábbi gyűjtése.

***Anthericum liliago* L. – Pe:** Szigetmonostor: „Hegyre való” [8380.4]. Homoki gyeppen, gyér akácok szélén, 100-as nagyságrendű állomány.

Ez a hazánkban ritka, ugyanakkor több kétes irodalmi adattal rendelkező szubmediterrán faj a Szentendrei-szigetről eddig nem volt ismert (vö. FEKETE & JAKUCS 1957, KUN 1999, SOMLYAY 2009, BÓHM 2015). Itteni erős állománya földrajzi értelemben összeköttetést jelent a Fóti-Somlyón és a pomázi Kő-hegyen élő populációi között.

***Artemisia alba* Turra – B:** Budaörs: Tétényi-fennsík (Budapest közigazgatási határa közelében) [8579.4]. Sziklagyeppen, cserjék védelmében, jónéhány négyzetméteres folton, aránylag erős állomány.

Új adat a Tétényi-fennsík, illetve Budapest környéke flórájára (FEKETE & JAKUCS 1957, SOÓ 1970). Habár nem lehet kizárni, hogy itteni megjelenése korábbi behurcolás eredménye, a fajgazdag élőhely, valamint a sziklai üröm hazai elterjedési viszonyai alapján inkább természetes, maradvány jellegű előfordulásnak véljük. Nyugatra legközelebb a Gerecséből, a Szárliget melletti Hajagosról (BARINA 2006), keleti irányban pedig a Mátrából, a gyöngyösi Sár-hegyről jelezték (SRAMKÓ 2004). Így a most felfedezett budaörsi lelőhely mintegy földrajzi kapcsolatot teremt a faj dunántúli és az állítólagos mátrai előfordulásai (vö. BARTHA *et al.* 2015) között. Ugyanakkor DOBOLYI (1995) – cönológiai felvételekben szereplő – „*Artemisia alba*” adata a Szamár-hegyről (Visegrádi-hegység) több mint kétes, valószínűleg az *A. campestris* L. fajra vonatkozik.

***Astragalus exscapus* L. – Pe:** Ócsa-Alsópakony: „Pakonypusztá” (katonai gyakorlótér) [8681.4]; Vasad: Ludas-dűlő [8682.3] („Vasadi mocsárból kiemelkedő homokbuckán”, BOROS, 1918). Homoki és löszös gyepekben.

A fővárosban és környékén erősen megritkult faj. A CSÁKY (2018) által jelzett soroksári termőhelyén – a felszín ismeretlen célzatú fizikai átalakítása (elsimítása) miatt – a faj eredetileg is kis állománya a kipusztulás szélére került, 2023-ban mindössze 1–2 tövet sikerült itt megfigyelnünk. Fenti adataink térképezési kvadrátszinten kiegészítő jellegűek (vö. BARTHA *et al.* 2015).

***Astragalus varius* S. G. Gmel. – Pe:** Dabas-Gyón: Rektor-hegy [8881.2] („Gyóni-erdő”, BOROS, 1919); Ócsa-Alsópakony: „Pakonypusztá” (katonai gyakorlótér) [8681.4] („Pótharaszti”, KERNER 1869, *A. virgatus* Pallas néven). Többé-kevésbé bolygatott homoki gyepekben, kis állományok.

E növényföldrajzi szempontból igen jelentős fajnak a Duna–Tisza közén szerencsére még elég sok előfordulása ismert, adataink térképezési kvadrátszinten kiegészítő jellegűek (vö. BARTHA *et al.* 2015). A pakonypusztai terület különálló részét képezi a „Csévharaszi Homokvidék” kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területnek, amelynek fő tömbje délkeleti irányban 6–8 km-re, Csévharaszt (régén Pótharaszt) közigazgatási területéhez tartozik. Utóbbi részen a homoki csüdfű Kerner óta ismert.

***Cerastium lucorum* (Schur) Möschl – B:** Solymár: Alsó-Jegenye-völgy (*Felföldy*, 1996, sub *C. fontanum* ssp. *triviale*) [8479.2]. – **Bő:** Bernecebaráti: Kőpince-völgy [7979.4]; Diósjenő: Málna-patak völgye [8079.2]; Kemence: Bacsina-völgy [8079.2] (*Károlyi*, 1956, sub *C. sylvaticum*), Jelesfa-patak völgye [8079.2]; Nagyoroszi: Mese-patak völgye [8080.1], Száraz-patak völgye [8080.1]; Szokolya: Vaszfázék-völgy [8079.4]. – **P:** Pilisszentkereszt: Hármassforrás-völgy [8379.1] („ad fontem infra montem Pilisiensem versus Sz Kereszt”, *Sán-*

dor, s.d., sub *C. longum*). – **V:** Tahitótfalu: a Teknős-hát és a Kenézakla-tető között [8280.1].

Új a Budai-hegység és a Börzsöny flórájára, egyúttal a faj Soó (1970) és ANON. (2009) által kétesnek tartott pilisi előfordulása megerősítést nyert. Solymári termőhelyére Felföldy Lajos gyűjtése alapján derült fény, aki a saját, 1996-ban gyűjtött példányát *C. fontanum* ssp. *triviale* néven cédulázta, majd 1999-ben *C. fontanum* ssp. *triviale* var. *glandulosum* néven revidálta. Valójában ez a *C. lucorum* első budai-hegységi adata (rev. SL 2021). A Börzsönyben – bár célzott térképezést a hegységben nem végeztünk – gyakori fajnak tűnik.

A magyar szakirodalomban általánosan elterjedt felfogás, a *C. fontanum* gyűjtőfajként történő kezelése ma már meghaladott. Régóta tudjuk (pl. Soó 1970), hogy a kárpáti jellegű *C. fontanum* Baumg. (s. str.) hazánk jelenlegi területén nem él. A fajkomplex tagjai közül nálunk a gyomjellegű és társulásközömbös *C. vulgare* Hartm. [syn. *C. holosteoides* Fr. ssp. *vulgare* (Hartm.) Buttler, *C. caespitosum* Gilib. ex Asch., *C. vulgatum* L.], valamint a kifejezetten üde erdei élőhelyekhez (nyiladékok, vízszivárgásos mélyedések, patakpartok, égeresek) kötődő *C. lucorum* (Schur) Möschl. fordul elő. Utóbbi faj hazai elterjedése alig ismert, ráadásul könnyen összetéveszthető a *C. sylvaticum* Waldst. & Kit. fajjal. Jelen cikk első szerzőjének – növénytári revíziói alapján – erős a gyanúja, hogy a Börzsönyből eddig közölt összes „*C. sylvaticum*” előfordulás (KEVEY 2001, KIRÁLY & KIRÁLY 2006, vö. NAGY 2007), és bizonyára a „*C. fontanum* ssp. *vulgare*” alá sorolt irodalmi adatok (NAGY 2007) egy része is valójában a *C. lucorum*-ot takar. A *C. sylvaticum* északi-középhegységi elterjedésének tisztázásához további terepi kutatások szükségesek.

Cnidium dubium (Schkuhr) Schmeil & Fitschen [syn. *Kadenia dubia* (Schkuhr) Lavrova & V.N.Tikhom.] – **B:** Budapest: Soroksár [8680.2, 8681.1]. – **Pe:** Alsónémedi: Ráda-puszta (Felsőráda) [8781.1]. Mocsárréten, zsombékosban, vizenyős talajú kőrises erdőben.

A fajnak egyetlen, mintegy 150 éves bizonyító példánya ismert Budapest területéről: Ferdinand Bohatsch gyűjtötte Rákosszentmihályon 1875-ben. Az adat lokális jelentőségét mutatja, hogy azt BORBÁS (1879) flóraműve és JÁVORKA (1924–1925) Magyar Flórája is kiemeli, utóbbi már egykori előfordulásként utalva rá. Soó (1966) a faj hazai lelőhelyei között felsorolja a Rákost, valószínűleg Bohatsch adata alapján, mindenesetre nem jelöli, hogy archív vagy recens adatról van szó. Talán ennek tudható be, hogy KOVÁCS & PRISZTER (1974) a fővárosi agglomerációban „kipusztulóban lévő” fajként regisztrálja, s nem kipusztultként. A Naplástó mellől publikált adata (KECSKÉS & ÓCSAG 1992) – a *Selinum carvifolia*-val történt tévesztés miatt (vö. SOMLYAY 2011, majd Ócsag ex litt.) – tévesnek bizonyult. Alapos okunk van feltételezni, hogy HEGEDÜS (1994: 18) irodalmi adatai Káposztásmegyerről és Csepelről ugyancsak tévesek. CSÁKY (2018), akinek munkája területileg Soroksárra is kiterjed, kizárólag Tatárszentgyörgy környékéről ismerteti a faj aktuális előfordulását.

Soroksáron eddig három, jelentős egyedszámú állományát találtuk az M0-as autópálya környezetében, az ún. Rétek-dűlő területén. Az inas gyíkvirág néhány más, Budapest belterületén jelenleg csak Soroksárról ismert (*Epipactis bugacensis* K. Robatsch, *Iris spuria* L., *Vernonia jacquinii* Baumg., *Viola stagnina* Kit. ex Schult.) és további, a főváros más részein ritka (pl. *Allium angulosum* L., *Astragalus asper* Jacq., *Cirsium brachycephalum* Jur., *Cladium mariscus* (L.) Pohl, *Iris sibirica* L., *Lathyrus palustris* L., *Linum perenne* L., *Silene multiflora* (Ehrh.) Pers., *Succisa pratensis* Moench, *Thalictrum flavum* L., *Veratrum album* L., *Viola pumila* Chaix) fajjal együtt sajátos alföldi vonást kölcsönöz Dél-Pest flórájának.

A felsőrádai előfordulás kapcsolatot mutat a Turjánvidék délibb területei felé, ahonnan a faj történeti adatait CSÁKY (2018) tekinti át.

Epipactis albensis Nováková & Rydlo – **B:** Budapest XV.: Szilas-patak mente, *E. tallosii*-val együtt [8480.2], XVII. ker., az M0-as autópálya mellett [8481.4]. Mindkét helyen ültetett nyarasban. – **Bö:** Bernecebaráti: Kőpince-völgy [7979.4], Kraholyák-völgy [7979.4], Marus-patak völgye [7979.3], Nagy-völgy (Bükk-oldal) [7979.4]; Diósjenő: Kemence-völgy

(Vas-kút) [8080.1], Mese-patak völgye [8080.1]; Hont: Csepegő-forrás völgye [7979.4], Ispán-völgy [7979.4]; Ipolytölgyes: Hosszú-patak völgye [8078.4], Kereszt-völgy (Bánya-patak völgye) [8078.4]; Kemence: Jelesfa-patak völgye [8079.2], Kemence-völgy [8079.2] (NAGY 1999, 2007), Rózsás-patak völgye [8079.2]; Letkés: Diós-völgy [8178.2], Nagy-völgy [8178.2], Szép-patak völgye [8078.4]; Nagyborzsöny: Kereszt-völgy (Bánya-patak völgye) [8079.3], Magyar-völgy [8079.3]; Nagyoroszi: Mese-patak völgye [8079.2, 8080.1], Száraz-patak völgye [8080.1]; Perőcsény: Bánya-patak völgye (Bányapuszta közelében) [8079.3], Fekete-völgy [8079.1]; Szokolya: Cseresznyefa parkoló [8079.4], Inóci-patak völgye [8079.4], Vaszfázék-völgy [8079.4]. – **P**: Csobánka–Pomáz: a Hosszú-hegy É-i alján, illetve mellette, a Dera-patak köves medrében és szegélyzónájában („Kovacsina” dűlő határa), jelentős állomány [8379.2]; Pilisszentkereszt: Hármassforrás-völgy, a patak szegélyzónájában (eddig egyetlen tő) [8279.3].

Új adat Budapest és a Pilis hegység flórájára. A fővárosi előfordulásokat önkormányzati természetvédelmi örök, K. Szabó Attila (XV. ker.) és Péter Dávid (XVII. ker.) fedezték fel. A Budai-hegységből és a Visegrádi-hegységből továbbra sem ismerjük (bár a pilisszentkereszt előfordulás a Visegrádi-hegység határán van). Ugyanakkor a Börzsönyben – ahonnan már NAGY (1999, 2007) és CSÁBI *et al.* (2015) is közzétették jónéhány adatát – a faj gyakorinak tekinthető (vö. MOLNÁR & CSÁBI 2021).

Epipactis futakii Mered'a & Potůček – **Bő**: Szokolya: Tamási-hegy (Vasbánya-völgy fölött) [8180.1]. Bükkösben, É-i kitettségű meredek hegyoldalon, néhány tucat tő.

Új adat a Börzsöny hegység flórájára. Eddig csak a Pilis–Visegrádi-hegységből és a Mátrából ismertük hazánkban (vö. SOMLYAY *et al.* 2016).

Epipactis leptochila (Godfr.) Godfr. – **Bő**: Diósjenő: Magas-hegy [8080.1]; Ipolydamásd: Medve-völgy [8178.2]; Ipolytölgyes: Hosszú-patak völgye [8078.4], Kereszt-völgy (Bánya-patak völgye) [8078.4]; Letkés: Nagy-völgy [8178.2]; Nagyborzsöny: Farkas-völgy (Gránát-forrás oldalvölgye) [8079.3], Hosszú-völgy [8079.3] (NAGY 2007), Kereszt-völgy (Rus-tok-hegytől D-re) [8079.3], Kovács-patak völgye [8079.3], Magyar-völgy [8079.3]; Szokolya: Tamás-hegy (Vasbánya-völgy fölött) [8180.1]. – **V**: Dunabogdány: Kalicsa-völgy [8280.1]. Bükkösökben, gyertyános-tölgyesekben.

NAGY (2007) börzsönyi monográfiája mindössze egyetlen helyről közli növényünket, CSÁBI *et al.* (2015), majd Csábi Miklós és Raksányi Zsolt (in MOLNÁR *et al.* 2016) szintén egy-egy pontról jelzik.

Epipactis moravica Batoušek – **Bő**: Ipolytölgyes: Hosszú-patak völgye [8078.4]; Nagyborzsöny: Hosszú-völgy [8079.3], Kollár-völgy [8079.3]. – **V**: Tahitótfalu: Nyulasi-patak völgye [8280.3], Ugró-patak völgye [8280.3]. Mindenütt közvetlenül a patak mentén, illetve annak szegélyzónájában.

Új a Börzsöny és a Visegrádi-hegység flórájára. Az Ugró-patak völgyében lévő erős populációt 2016-ban fedeztük fel bimbós stádiumban. Akkor – a közeli, Duna menti *E. tallosii* előfordulások alapján – Tallós-nőszőfűnek véltük, majd későbbi cikkünkben (SOMLYAY & CSÁBI 2019) ezen a néven publikáltuk. 2021-ben az állományt szép, virágzó állapotban kerestük fel, s a jól határozható példányok alapján egyértelművé vált korábbi tévedésünk. A morva nőszőfű hazánkban eddig csak a Dunántúl néhány pontjáról volt ismert, legközelebb a Vértesből jelzi RIEZING (2021).

Epipactis neglecta (Kümpel) Kümpel – **B**: Perbál: Zajnát [8378.4]; Telki: Vasvári-erdő [8479.1]. – **Bő**: Hont: Csepegő-forrás völgye [7979.4], Csepegő-hegy [7979.4], Ispán-völgy [7979.4]; Ipolytölgyes: Hosszú-patak völgye [8078.4], Kereszt-völgy (Bánya-patak völgye) [8078.4]; Letkés: Diós-völgy [8178.2]; Nagyborzsöny: Farkas-völgy [8079.3], Hosszú-völgy [8079.3], Kollár-völgy [8079.3], Kovács-patak völgye [8079.3]; Perőcsény: Fekete-völgy [8079.1], Pintér-hegyes [8079.3]; Szokolya: Vasbánya-völgy [8180.1], Vaszfázék-völgy [8179.2]; Szokolya–Nógrád: Les-völgy [8180.1]. – **P**: Csobánka: Buzsák

[8379.2], Hosszú-hegy lába [8379.2]. – **V:** Pilismarót: Hosszú-hegy oldala (a Rám-hegyi út mellett) [8279.1], Somos-árok (Benkó-kút környéke) [8279.1]. Bükkösökben, gyertyános-tölgyesekben.

A Budai-hegységből HALÁSZ (2020) közli új adatként, a Nagykovácsitól délre–délnyugatra elterülő erdőkből, pontosabb megjelölés nélkül. A Börzsönyből Malatinszky Ákos publikálja először (az *E. leptochila* alfajaként), egyetlen pontról (Malatinszky in BARINA *et al.* 2015). Adataink egyrészt pontosító, másrészt kiegészítő jellegűek az említett közlésekhez, illetve korábbi dolgozatainkhoz (SOMLYAY *et al.* 2016, SOMLYAY & CSÁBI 2019). Itt is szeretnénk hangsúlyozni a taxon rendszertani körülhatárolásával kapcsolatos problémákat (vö. SOMLYAY & CSÁBI 2019), amelyek – a határozási nehézségeket is figyelembe véve – az irodalmi adatok értékelését bizonytalanná teszik.

Epipactis pontica Taubenheim – **Bö:** Diósjenő: Kemence-völgy [8080.1]; Nagy Börzsöny: Hosszú-völgy (Kisirtápuszta közelében) [8079.3]; Perőcsény: az Aklok rétje és a Bányatető közti nyeregben [8079.3]. Gyertyános-tölgyesekben.

A fajt CSÁBI *et al.* (2015) közlik új adatként a Börzsönyből, Diósjenő mellől, két közeli pontról (amelyek azonban két szomszédos térképezési kvadrátba esnek, vö. BARTHA *et al.* 2015).

Epipactis tallosii A. Molnár & Robatsch – **B:** Budapest XV.: Szilas-patak mente, ültetett nyarasban, *E. albensis*-szel együtt [8480.2]; Nagykovács: Homok-hegy lába, erdőújszabványban [8479.1]; Telki: Anna-vadászház mellett, dagonyázó szegélyében [8479.1] (HALÁSZ 2020). – **P:** Pilisszentkereszt: Hármass-forrás völgye [8279.3]; Csobánka–Pomáz: a Dera-patak köves medrében és szegélyzónájában („Kovácsina” dűlő határa) [8379.2].

Adataink kiegészítései a korábbi közléseinkhez (SOMLYAY *et al.* 2016, SOMLYAY & CSÁBI 2019). A Telki határából jelzett előfordulás HALÁSZ (2020) – első budai-hegységi – adatának megerősítése. Itt mindössze néhány töve él, Nagykovács mellett, egy jó vízellátottságú erdőtagban azonban erős populációját találtuk.

Korábbi közleményeinkben az *E. tallosii* tárgyalásakor néhány hibát vétettünk, ezeket jelen cikkünkben helyesbítjük. Első publikációnkban (SOMLYAY *et al.* 2016) – Molnár V. Attila 2010-es revíziói alapján – tévesen e fajhoz vontuk Tauscher Gyula csepeli „*Epipactis latifolia*” néven, valamint Hermann Gábor ferencvárosi, „*Epipactis microphylla* és *Epipactis rubiginosa*” néven cedulázott példányait, anélkül, hogy azokat tüzetesen megvizsgáltuk volna. A későbbi revízió (SL, 2021) során kiderült, hogy Tauscher példánya valószínűleg *E. helleborine*-t, Hermann példányai pedig kétségtelenül *E. atrorubens* (Hoffm.) Besser-t reprezentálnak. Ennek megfelelően, a HERMANN (1885) cikkében közölt 6. sorszáma „*E. microphylla*” és a 7. sorszáma „*E. rubiginosa*” adatok egyaránt *E. atrorubens*-re vonatkoznak. Mint fentebb említettük, a legutóbbi cikkünkben (SOMLYAY & CSÁBI 2019) tévedtünk a tahitótfalui Ugró-patak menti állomány azonosításában: a jelzett helyen nem *E. tallosii*, hanem *E. moravica* él. Ugyanezen cikkben az *E. tallosii* helyes kvadrátszámai közé egy téves is került: a „Visegrád: Gizellatelep (1697–98 fkm)” lokalitás helyes kvadrátszáma 8279.2, nem pedig 8179.2.

Gentiana pneumonanthe L. – **Pe:** Alsónémedi: Kóhalmi-rét [8781.1]; Dunaharaszti: Felső-Úrbéri-kavicsos [8680.4]. Láp- és mocsárréteken.

A Növénytar herbáriumban a fenti településekről nem találtunk gyűjtött példányt (csak a szomszédos Ócsáról). BARTHA *et al.* (2015) vonatkozó elterjedési térképe a fenti kvadrátokból semmit [8680.4] vagy archív (1990 előtti) adatot jelez [8781.1], utóbbit régi ócsai gyűjtések alapján.

Hippophae rhamnoides L. – **Pe:** Szigetmonostor: „Hegyre való” [8380.4]. Egy nagyobb bukkaközi mélyedésben tekintélyes kiterjedésű és magasságú, idős állomány.

A Szentendrei-sziget spontán flórájára nézve új adat (vö. GADÓ 1999, BARTHA *et al.* 2015, BÖHM 2015).

A homoktövis hazai őshonosságára vonatkozóan szakirodalmunkban eltérő nézetekkel találkozunk. JÁVORKA (1924–1925) szerint díszcserjeként kultiválják, ami „itt-ott (pl. Buda-

pest körül) félig meghonosodva, vadon legfeljebb a Duna és a Dráva mentén” fordul elő. A kézikönyv (SOÓ & JÁVORKA 1951) felsorolja a hazai előfordulásait, de ezek státuszát a „részben adv., meghonosodva” kiegészítéssel bizonytalanítja el. ZÓLYOMI (1958: 623) viszont a budapesti káposztásmegyeri előfordulás kapcsán a homoktöviset „későglaciális-praeboreális reliktum és hordaléksztyeppnövény”-nek tekinti, majd 1961-ben kezdeményezi a terület védetté nyilvánítását (cit. GADÓ 1999). Ez időtől a homoktövis hazai őshonossága elfogadottnak tekinthető (vö. CSAPODY *et al.* 1966), amit egyébként ROUSI (1971) monográfiája is alátámaszt.

GADÓ (1999) kismonográfiája áttekinti a faj hazai adatait. Az aktuálisan ismert lelőhelyek közül egyedül a káposztásmegyeri előfordulást tekinti biztosan „őshonos”-nak, azaz – dolgozata kontextusa alapján – spontánnak, nem telepítettnek. A munka herbáriumi áttekintése ugyanakkor hiányos, és egy-két téves állítást is tartalmaz. Például a régi lófuttató (Alter Wettrennplatz) lokalizálása helytelen, mert az nem „a Hungária körút és a Rákospatak közé” esett, hanem a mai Merényi Gusztáv Kórháztól délre, a Külső Mester utca – Illatos út – Gyáli út által határolt területre. Azaz Külső-Ferencvárosra, ahol az 1870-es és 1880-as években – a növénytári herbáriumi anyag tanúsága szerint – jórészt még eredeti homoki flóra díszlett. GADÓ (1999) úgy véli, hogy a „Békásmegyer” gyűjtőhelyű növénytári példányok Káposztásmegyerre vonatkozhatnak. Nem említi viszont Mágocsy-Dietz 1885-ös gyűjtését, amelyik egyértelműen a Duna jobb partjáról, a Rómaifürdő területéről, Békásmegyer tőszomszédságából származik („Ó-Buda puszkaporos malom melletti homokterületen”). Ennek tükrében nincs okunk feltételezni, hogy a Hazslinszky herbáriumába került (nem ő szedte!) másik példány (cit. Gadó) ne Békásmegyerről származna. Az óbudai előfordulásnak ráadásul irodalmi nyoma is van (BORBÁS 1885). Gadó nem említi Lengyel Géza 1905-os dunakeszi gyűjtését sem, amelyik éppúgy spontán előfordulást dokumentálhat („in arenosis”), mint Jávorka és Zólyomi citált 1938-as alsógödi gyűjtése („a Dunaparton a Horányi csárdával szemben homokbuckás oldalon”).

A mi általunk talált állomány területileg az utóbbi lokalitásokhoz esik legközelebb. Csak éppen nem a Duna bal partján, hanem a Szentendrei-sziget területén, kilométerekre lakott területtől, környezetében kiváló homoki flórával. Az elmondottak alapján és a faj élőhelypreferenciáját figyelembe véve semmi okunk kétségbe vonni a szigetmonostori előfordulás spontaneitását.

Myosotis discolor Pers. – **Bő:** Nagymaros: Békás-rét [8179.4]. – **V:** Dömös: Körtvélyes [8279.1]; Dunabogdány–Leányfalu: Szarvas-szérű [8280.3] (HORÁNSZKY 1957); Leányfalu: Málnás-hegy [8280.3]; Pilisszentlászló: Ispán-rét [8279.4] (HORÁNSZKY 1957: „Dobogókő Öregvágás rétjén”); Pomáz: Sikárosi-rét [8279.4]. Jellemzően hegyi réteken, egy ízben köves útszélen találtuk.

Új adat a Börzsöny flórájára (vö. NAGY 2007). HORÁNSZKY (1957) a Visegrádi-hegység több pontjáról jelzi, újabban azonban innen nem közölték. A flóraatlasz (BARTHA *et al.* 2015) csak hazánk nyugati régióiban (a Dunakanyarhoz legközelebb a Bakonyban és a Balatonfelvidéken) mutatja hazai előfordulását. A Dunakanyar hegyi rétjein minden bizonnyal elterjedt faj, csak – az *Ophioglossum*-hoz hasonlóan – nem könnyű észrevenni, célzottan kell keresni. A dömösi előfordulásra Wolf Mátyás barátunk figyelt fel közös tereputunk (2021 május) alkalmával.

Neotinea tridentata (Scop.) R.M. Bateman, Pridgeon & M.W. Chase – **P:** Pilisszentkereszt: Pilis hegy alatti földek [8379.1]. – **V:** Esztergom: Juhszalagos [8278.2], Kikericses [8278.2], Lajtós-kert [8278.2]; Szarvas-hegy [8278.2], Szilva-rét [8278.2], Vasarc oldala [8278.2]; Esztergom (Pilisszentlélek): Felső-dűlő [8279.3] (FEICHTINGER 1899: „Szentlélek”); Visegrád: Erdőanyai-rét [8279.2, 8280.1], Mátyás-hegy [8279.2], Sváb-hegy [8279.2], Új osztás (Bányatető) [8279.2].

A faj visegrádi-hegységi adatait BARINA & PIFKÓ (2007) tekintik át, fenti észleléseink kiegészítő jellegűek. Kiemelhető a pilisszentléleki előfordulás, habár mindössze két virágzó tövet

találtunk a településtől ÉNy-ra lévő Felső-dűlőn. Ebből a kvadrátból BARTHA *et al.* (2015) csak archív adatot jelez (Papp József gyűjtötte a Pilis-nyeregben 1952-ben). Lokálisan új a pilis-szentkereszti találatunk is (a közelében erős *Anacamptis morio* (L.) R.M. Bateman, Pridgeon & M.W.Chase állománnyal). A Pilis hegy környékéről BÖHM & FACSAR (1999) nem említik a fajt.

Neotinea ustulata (L.) R.M. Bateman, Pridgeon & M.W. Chase var. ***aestivalis*** (Kümpel) Tali, M.F. Fay & R.M. Bateman [syn. *Neotinea ustulata* ssp. *aestivalis* (Kümpel) Jacquet & Scapat.] – **Bö**: Diósjenő: Alsó-Hinta-rét [8079.2], Nyír-rét [8079.2, 8079.4]. – **V**: Visegrád: Fekete-hegy [8279.2].

Habár a sömörös kosbor az egész areáján visszaszorulóban van (TALI *et al.* 2006), hazánkban még viszonylag elterjedt. A fajt a Börzsönyből eddig formálisan nem közölték (vö. NAGY 2007, BARTHA *et al.* 2015). A MOLNÁR & CSÁBI (2021) könyvében szereplő ponttérképi jelzés Halász Alexandra 2020-as személyes közlésén alapul, aki a faj nyári alakját a Nyír-réten (együttal a hegységben) elsőként megtalálta. A Visegrádi-hegységben ugyancsak ritka faj, ismert előfordulásai az északi peremrészekre korlátozódnak. Innen csak a tavaszi virágzású alakot jelezte az orchidea-atlasz (MOLNÁR 2011). Visegrádnál 2022-ben Békefi Andrásné, a Pilisi Parkerdő munkatársa bukkant a nyári alakjára. A tőle kapott hozzátetölleges információ („Fekete-hegy”) alapján 2023 júliusában egy réttagon mi is megtaláltuk a növény mintegy 70 többől álló populációját, ill. a tágabb területen, elszórtan, pár töves állományokat.

Orobanche arenaria Borkh. [syn. *Phelipanche arenaria* (Borkh.) Pomel] – **B**: Budapest, Sas-hegy [8580.1] (Simonkai, 1873, BORBÁS 1879). – **P**: Csobánka: Garancs [8379.4], Öreg-Csobánka [8379.4]. *Artemisia campestris* gazdanövényen.

A Sas-hegyről csak régi bizonyító példányai ismertek, a nemrég megjelent összegzés (TÓTH & PAPP 2012) szerint a növény legutóbbi itteni észlelése az 1980-as évekre tehető. 2024-ben Etter Dénes, polgári természetőr bukkant rá ismét a homoki szádorra (a tőle kapott fényképen a faj biztosan felismerhető).

A Pilisben a hegység délnyugati peremrészein (lényegében a Pilisvörösvári-árok mentén) ismertek adatai (vö. BARTHA *et al.* 2015, SOMLYAY & CSÁBI 2019), Csobánkáról eddig nem közölték.

Orobanche purpurea Jacq. [syn. *Phelipanche purpurea* (Jacq.) Soják] – **Pe**: Bugyi: Borjú-sziget (a Cédus utca és a Bugyi-csatorna közötti réten, az egykori „Második-turján”) szélén [8780.4]. *Achillea* gazdanövényen.

CSÁKY (2018) a Turjánvidéken adathiányos fajként tartja számon, csak néhány régi adatát (gyűjtését) sorolja fel a régióból (vö. BARTHA *et al.* 2015).

Orobanche artemisiae-campestris Gaudin – **B**: Budaörs: Odvas-hegy [8579.2]. – **P**: Csobánka: Garancs [8379.4]. Mindkét helyen *Artemisia campestris*-en.

Országosan és területünkön is igen ritka fajnak tűnik (vö. BARTHA *et al.* 2015). Néhány Budapest környéki aktuális adatát BARINA (2009) közli.

Orobanche cernua Loefl. – **Pe**: Bugyi: Széki legelő (újabb térképen: „Tehénlegelő”) [8880.2]. *Artemisia santonicum*-on, a terület számos pontján.

A fajt BARINA (2005) közli hazánkra új fajként, mindjárt az ország több tájegységéből. Pest megyéből azonban eddig nem publikálták.

Oxytropis pilosa (L.) DC. – **Pe**: Dömsöd: Közös-legelő (az OKIR-térképen „Fekete-rét”) [8980.1]; Taksony: a Korhánytól DNY-ra (az 5202-es út közelében) [8780.2]. Szikár homoki gyepekben, kisebb állományok.

A Nagy-Alföldön kifejezetten ritka növény. Regionális jelentőségét húzza alá KUN *et al.* (2016) közleménye is, amely egy kunbaracsi állomány felfedezése kapcsán a faj Duna–Tisza közti adatait is áttekinti (vö. BARTHA *et al.* 2015).

Platanthera chlorantha (Custer) Rchb. – **Pe:** Dömsöd: Darányi-erdő [8979.2]; Dunavarsány: Domariba-sziget [8780.1]; Makád: Gyála (Makád üdülőterület) [8979.2], Halastavak D-i végénél [8979.4], Halastavaktól K-re [8979.2], Rókás [8979.1, 8979.2]; Ráckeve: Nagy-erdő [8779.3]; Szigetbecse: Becsei-sziget [8879.4]; Szigetújfalu: Újfalusi-erdő [8779.4] (*Tauscher*, 1871, sub *P. bifolia*, rev. Jagiello 1983); Tass: Darányi-erdő [8979.2, 8979.4]. Nyarasokban, (főleg keményfa) ligeterdőkben.

Magyarország középső régiójából, pontosabban a Duna menti (főként Csepel-szigeti) ligeterdőkben mindkét hazai *Platanthera* fajt jelzi az orchidea-atlasz (MOLNÁR 2011), majd ennek nyomán BARTHA *et al.* (2015) és MOLNÁR & CSÁBI (2021) is. Ráadásul a kétlevelű sarkvirágot (*P. bifolia* (L.) Rchb.) tüntetik fel gyakoribbnak. Sajnos MOLNÁR (2011) monográfiájában az elterjedési térképek pontjainak nagy hányadánál, így a *P. bifolia* esetében is, hiányzik a szükséges háttér-dokumentáció (koordináta, datált fénykép vagy herbáriumi példány), ami az utólagos ellenőrzést lehetetlenné teszi. KEVEY (2024) Csepel-szigeti felvételi tabelláiban kizárólag *P. bifolia* szerepel.

Terepi tapasztalataink viszont arra mutatnak, hogy ebben a régióban kizárólag a zöldes sarkvirág (*P. chlorantha*) fordul elő. Szisztematikus kutatásaink során eddig soha nem találtunk *P. bifolia*-át a Duna mentén, pedig a DINPI összes (számunkra hozzáférhető) *Platanthera* adatát ellenőriztük. A legdélebbi általunk ellenőrzött dunai lokalitás, ahol szintén csak *P. chlorantha* került elő, a Solt közigazgatási határába tartozó Solti-sziget [9179.4]. Ettől délebbre nem vizsgáltuk a dunai ligeterdőket. A Csepel-szigetről egyébként TAKÁCS (1997) jelzi elsőként a zöldes sarkvirág előfordulását. Hozzáteesszük, hogy a Növénytarban fellelhető anyagban, a Szigetújfalu környékéről származó, és a gyűjtője által *P. bifolia* néven cedulázott példányokat különböző szakemberek utólag *P. chlorantha*-ként revideálták. Biztos *P. bifolia* példányt a területről nem ismerünk.

Scorzonera parviflora Jacq. – **Pe:** Bugyi: Borjú-sziget (a Cédus utca és a Bugyi-csatorna közötti rét mélyebb részén, az egykori „Második-turjány” szélén) [8780.4] („Alsó-Ráda”, Lengyel, 1928), Ürbőpuszta (az Apaji-csatorna közelében) [8080.2] („Ürbő pusztá supra opp. Kúnszentmiklós”, Jávorka, 1921).

A Borjú-sziget nevű részen szikesedő lápréten, tömegesen, nagy mennyiségű *Anacamptis palustris* (Jacq.) R. M. Bateman, Pridgeon & M.W. Chase társaságában fordul elő. Egyéb, említésre méltó észleléseink ugyanitt a közelben: *Anacamptis coriophora*, *Blackstonia acuminata* (W.D.J. Koch & Ziz) Domin, *Cirsium brachycephalum* Juratzka, *Cladium mariscus* (L.) Pohl, *Orobancha purpurea* Jacq., *Schoenus nigricans* L.

CSÁKY (2018) szerint adathiányos faj a Turjánvidéken, és a térségből a BARTHA *et al.* (2015) által aktuálisan jelzett előfordulásait (két kvadrátban, Ócsa és Dabas térségében) nem tudja megerősíteni.

Selinum carvifolia (L.) L. – **B:** Budapest: Rákos (Felsőrákosi-rétek) [8581.1] („Rákos”, Simkovics, 1875), Soroksár (Farkas-mocsár) [8681.1] („Soroksár és Erzsébetfalva közt”, BORBÁS 1879). Kiszáradó lápréteken, Soroksáron tömegesen.

Budapest környékén aktuális előfordulása az utóbbi időkben csak a Naplás-tó mellől volt ismert (SOMLYAY 2011). Az általunk észlelt soroksári előfordulása (Budapest határánál, az M5-ös autópálya mellett) jó pár kilométerrel DK-re található a BORBÁS (1879) által jelzett, pontosan aligha lokalizálható lelőhelytől. CSÁKY (2018), akinek dolgozata a Farkas-mocsár területét „Bitó-halom” néven tárgyalja, csak Dabas mellől és a Peszéri-erdőből ismeri a faj aktuális adatait. Feltűnő ugyanakkor, hogy a „Bitó-halom” területéről a *Peucedanum palustre* (L.) Moench előfordulását jelzi.

Spiranthes spiralis (L.) Chevall. – **Pe:** Bugyi: Borjú-járás (az Ürbői út mellett, a kavicsbányához közel) [8780.4], Széki legelő (újabb térképen: „Tehénlegelő”) [8880.2]; Dömsöd: Közös-legelő (az OKIR-térképen „Fekete-rét”) [8980.1], Mátyus-halma [8880.3]. Legelőkön, szikes gyepekben.

Ismert hazai elterjedési területének északkeleti határán, a Duna–Tisza közén, a faj eddig Apajtól délkeletre volt ismert (BÁTORI *et al.* 2014). Ezt az előfordulást jelzi BARTHA *et al.* (2015) ponttérképe a 8980.2-es kvadrátban.

Úgy tűnik, növényünk a környéken elterjedtebb, a dömsödi Közös-legelőn 2022-ben sok ezres populációját észleltük. E helyütt soroljuk fel az ugyanitt általunk eddig talált többi orchideafajt is: *Anacamptis coriophora*, *A. morio*, *A. palustris*, *A. pyramidalis*, *Ophrys sphegodes* Mill.

Orchideákban igen gazdag terület a Bugyi melletti Széki-legelő is. A *Spiranthes* mellett a következő orchideákat találtuk itt eddig: *Anacamptis coriophora*, *A. morio*, *A. pyramidalis*, *Ophrys sphegodes* (tízezres nagyságrendben), *Orchis militaris* L.

Sternbergia colchiciflora Waldst. & Kit. – **Pe:** Bugyi: Borjú-járás (a településtől D-re, az Ürbői út mellett, a kavicsbányához közel) [8780.4]. Szikár gyepekben, több foltban, tömegesen (ezres nagyságrendű populáció).

Ez a feltűnő előfordulás területi értelemben kapcsolatot képez a faj alföldi (vö. BARTHA *et al.* 2015, Kevey in KEVEY *et al.* 2021) és mezőföldi lokalitásai (vö. BARNA 2003) között. CSÁKY (2018) szerint adathiányos faj a Turjánvidéken, csak az egyetlen archív kunpeszéri adatot említi, habár pontatlanul. Schmidt Antal példányának pontos cédulaszövege ugyanis „Pest m., Peszér-Adacs, peszéri koronaadalom”.

Stratiotes aloides L. – **B:** Budapest: XXI. ker., Csepel-Királyerdő, a Soroksári-Duna parti zónájában, XXIII. ker., Soroksár, a Molnár-sziget, a Soroksári-Duna mellékágában [8580.4, 8680.2]. – **Pe:** Dunavarsány: Domariba-sziget mellett, a Soroksári-Duna széles ága parti zónájában [8780.1].

A kolokánnak Budapest környékéről nincsenek archív adatai (vö. BORBÁS 1879, VERES 1908, Soó 1938). A Soroksári-Dunában minden bizonnyal csak azután telepedett (vagy telepítették) meg, hogy a Dunaágot az 1870-es években (Gubacsnál) elrekesztették, majd több lépésben, a 20. század első évtizedeiben, mindkét végén lezsilipelték. Így sodrása lelassult, szinte állóvízzé változott. A Soroksári-Dunából először KÁRPÁTI (1963) említi, pontosabb lokalizáció nélkül. Soó (1973) általánosságban ír a kolokán alföldi megritkulásáról. FELDÖLDY (1990) hínárhatarozójának elnagyolt elterjedési térképe ugyan sejteti a faj jelenlétét a Soroksári-Duna környékén, BARTHA *et al.* (2015) vonatkozó térképén már üres folt Budapest, illetve a Csepel-sziget régiója.

Veronica jacquinii Baumg. [syn. *V. austriaca* L. ssp. *jacquinii* (Baumg.) Watzl] – **B:** Budapest: Soroksár, Rétek-dűlő [8681.1] („Soroksár”, SADLER 1825). Homokpusztagyepben, jelentős méretű populáció.

Ezt a taxont BARTHA *et al.* (2015) flóraatlasza a *V. austriaca* L. fajcsoportba olvasztja, így tényleges hazai elterjedéséről nem tájékozódhatunk. Mivel a *V. austriaca* L. felé átmeneti morfológiai bélyegeket mutató példányok szép számban találhatók a természetben (Kerner „*V. bihariensis*”-e), a *V. jacquinii*-t gyakran a *V. austriaca* alfajaként tárgyalja a szakirodalom (pl. Soó 1968). KELLER (1940) véleményéhez csatlakozva e helyütt fajként tárgyaljuk. Délkeleti (pontusi–balkáni–kaukázusi) elterjedésű, legalábbis nálunk jellegzetesen alföldi növény (vö. KELLER 1940: 137). A Budai-hegységben, ahonnan Soó (1968) „tipikusan ritka”-ként említi, jelen cikk első szerzőjének véleménye szerint a *V. jacquinii* (s. str.) aligha fordul elő.

CSÁKY (2018) szerint adathiányos faj a Turjánvidék területén, egyetlen recens előfordulását sem említi.

Viola stagnina Kit. ex Schult. – **B:** Budapest: Soroksár, Rétek-dűlő [8680.2]. Mocsárréten, szálanként (2021).

Az országszerte ritka, és bizonyára gyorsan fogyatkozó lápi ibolyának Budapest területéről egyetlen biztos régi adata van. Zsák Zoltán gyűjtötte „Pestújhely és Rákosszentmihály között” 1913-ban és 1914-ben (ZSÁK 1941). Megjegyezzük, hogy a Növénytar herbáriumában talál-

ható egy „Rakos” (sic!) lelőhelyű gyűjtés is 1906-ból [az ismeretlen gyűjtő által a cédulára írt „*Viola palustris*” név tévedés, a növény *V. stagnina* (rev. SL 2023, conf. Danihelka 2024)].

A fajnak Budapesthez legközelebbi, herbárium példánnyal is alátámasztott adata Dabas mellől származik („Alsó Dabas”, Bánó, 1946). Jelen cikk első szerzőjének herbárium revíziói (Somlyay ined.) szerint növényünket igen gyakran keverik a *V. pumila* Chaix fajjal. Például BARINA *et al.* (2011) cikkében téves *V. stagnina* adatok jelentek meg („*V. persicifolia* Schreb” néven, ami régebbi névhasználat a korrekt *V. stagnina* helyett). Így a Jeney Endre által 1994-ben Kunpeszér („Kastélypeszér”) mellett gyűjtött, „*Viola stagnina*” néven cédulázott példány (BP 679250) valójában *V. pumila*. E téves adatot CSÁKY (2018) is átvette (ráadásul a gyűjtő nevét rosszul, Jeney Antalként említve). Ugyanez vonatkozik az almásfüzitői (BP 679254) és a pocsaji (BP 679252, BP 679253) Jeney-féle gyűjtésekre is (vö. BARINA *et al.* 2011), a szóban forgó példányok mind *V. pumila*-k (rev. SL 2019, conf. Danihelka 2024). A Barina-féle cikkben citált nyirádi példány még nem került elő. A lápi ibolya tényleges hazai elterjedését kiterjedt herbárium revízió és főleg terepi kutatások tisztázhatják. Növényünk, magyar nevével ellentétben, nem kötődik szigorúan lápokhoz.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetünket fejezzük ki Etter Dénesnek, K. Szabó Attilának és Péter Dávidnak saját *Orobanch*e, illetve *Epipactis* adataik átengedéséért. Hálásak vagyunk Tóth Györgynek és Wolf Mátyásnak, hogy közös terepútjaink alkalmával munkánkat hathatósan segítették. Békefi Andrásné az általa Visegrádnál felfedezett *Neotinea ustulata* var. *aestivalis* megtalálásához nyújtott levélbeli segítséget. Külön köszönjük Jiří Danihelka (Brno), Libor Ekrt (České Budějovice) szakértőknek, hogy kritikus *Viola* és *Pteridium* példányaink határozását megerősítették.

Irodalomjegyzék

- ANON. (2009): *Cerastium* L. – Madárhúr. – In: KIRÁLY G. (szerk.), *Új magyar fűvészkönyv*, Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, Jósvalő, pp. 137–138.
- BARINA Z. (2005): *Orobanch cernua* in Hungary. – *Studia botanica hungarica* 36: 5–11.
- BARINA Z. (2006): *A Gerece hegység flórája*. – Magyar Természettudományi Múzeum és a Duna-Ipoly Park Igazgatóság, Budapest, 612 pp.
- BARINA Z. (2009): Adatok a Dunántúli-középhegység és környéke flórájához. – *Flora Pannonica* 6[2008]: 3–23.
- BARINA Z. & PIFKÓ D. (2007): Botanikai kutatások a Visegrádi-hegységben. – *Kitaibelia* 12(1): 9–25.
- BARINA Z., BODOR P. & PIFKÓ D. (2011): The herbarium of Endre Jeney (1934–2004) V. Geraniaceae–Violaceae. – *Studia botanica hungarica* 42: 103–123.
- BARINA Z., BENEDEK L., BOROS L., DIMA B., FOLCZ Á., KIRÁLY G., KOSZKA A., MALATINSZKY Á., PAPP D., PIFKÓ D. & PAPP V. (2015): Taxonomical and chorological notes (1–19). – *Studia botanica hungarica* 46(2): 205–221.
- BARNA Zs. (2003): A *Sternbergia colchiciflora* W. et K. újabb előfordulásai a Mezőföldön. – *Kitaibelia* 8(1): 188.
- BARTHA D., KIRÁLY G., SCHMIDT D., TIBORCZ V., BARINA Z., CSIKY J., JAKAB G., LESKU B., SCHMOTZER A., VIDÉKI R., VOJTKÓ A. & ZÓLYOMI Sz. (2015): *Magyarország edényes növényfajainak elterjedési atlasza*. – Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron, 329 pp.
- BÁTORI Z., ERDŐS L., CSEH V., TÖLGYESI Cs. & ARADI E. (2014): Adatok Magyarország flórájához és vegetációjához I. – *Kitaibelia* 19(1): 89–104.
- BORBÁS V. (1879): *Budapest és környékének növényzete*. – Magyar Királyi Egyetemi Könyvnyomda, Budapest, 172 pp.
- BORBÁS V. (1885): Huszonöt bogyós bokor Alföldünk homokpusztáin. – *Erdészeti Lapok* 24(10): 1043–1045.

- BÓHM É. I. (2015): Zsolt János nyomában. Florisztikai vizsgálatok a Szentendrei-szigeten (2006–2015). – *Kanitzia* 22: 35–127.
- BÓHM É. I. & FACSAR G. (1999): Pilisszentkereszt és a Pilis hegy florisztikai vizsgálatának első eredményei Borbás V. (1879) Budapestnek és környékének flórája nyomán. – *Természetvédelmi Közlemények* 8: 5–36.
- CSAPODY I., CSAPODY V. & ROTH F. (1966): *Erdei fák és cserjék*. – Országos Erdészeti Főigazgatóság, Budapest, 327 pp.
- CSÁBI M., CSIRMAZ K., GREGORITS J., HASZONITS Gy., HERNÁDI L., KITICSICS A., LUKÁCS R., MAKÁDI S., MARTON J., MOLNÁR V. A., NAGY T., PÁNCZÉL M., RAKSÁNYI Zs., RESZLER G. & TAKÁCS A. (2015): Kiegészítések a Magyarország orchideáinak atlasza elterjedési adataihoz. – *Kitaibelia* 20(1): 170–172.
- CSÁKY P. (2018): A Turjánvidék északi részének florisztikai szempontból jelentős növényfajai. – In: KORDA M. (szerk.), *Természetvédelem és kutatás a Turjánvidék északi részén*, Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, pp. 145–252.
- DOBOLYI K. (1995): Phytosociological studies of the habitat of *Achillea ochroleuca* Ehrh. on Szamár-hegy (Visegrád Mts, Hungary). – *Studia botanica hungarica* 26: 15–24.
- DOBOLYI K., KÉZDY P., KUN A. & SZABÓ F. (2008): A Szénás-hegyecsoport edényes flórája. – In: DOBOLYI K. & KÉZDY P. (szerk.), *Természetvédelem és kutatás a Szénás-hegyecsoporton*, Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, pp. 169–232.
- FEICHTINGER S. (1899): *Esztergom megye és környékének flórája*. – Esztergom-vidéki Régészeti és Történelmi Társulat, Esztergom, 456 pp.
- FEKETE G. & JAKUCS P. (1957): Néhány karsztbokorerdő-faj elterjedési adatainak katalógusa Magyarországról. – *Annales historico-naturales Musei nationalis hungarici* 8: 181–195.
- FELFÖLDY L. (1990): *Vízügyi Hidrobiológia 18. Hínár határozó*. – Aqua Kiadó, Budapest, 144 pp.
- GADÓ Gy. P. (1999): Homoktövis – *Hippophaë rhamnoides* L. – *Tilia* 7: 269–276.
- HALÁSZ A. (2020): Új adatok a budai térség flórájának ismeretéhez. – *Botanikai Közlemények* 107(1): 119.
- HEGEDÜS Á. (1994): *Budapest jelenlegi virágos flórája*. – Animula Kiadó, Budapest, 68 pp.
- HERMANN G. (1885): Adatok Magyarország flórájához. – *Természetrajzi Füzetek* 9(3-4): 280–282.
- HORÁNSZKY A. (1957): Adatok a Pilis-hegység flórájához. – *Botanikai Közlemények* 47(1-2): 109.
- JÁVORKA S. (1924–1925): *Magyar Flóra (Flora Hungarica)*. – Studium, Budapest, 1307 pp.
- KÁRPÁTI V. (1963): Die zöonologischen und ökologischen Verhältnisse der Wasservegetation des Donau-Überschwemmungsraumes in Ungarn. – *Acta Botanica Academiae Scientiarum Hungaricae* 9(3-4): 323–385.
- KECSKÉS F. & ÓCSAG A. (1992): A Naplás-tó és környékének botanikai értékei. – *Természetvédelmi Közlemények* 2: 29–40.
- KELLER J. (1940): A *Veronica* L. nemzetség *Chamaedrys* sectiójának magyarországi fajai. – *Botanikai Közlemények* 37(3-4): 121–169.
- KERNER A. (1869): Die Vegetations-Verhältnisse des mittleren und östlichen Ungarns und angrenzenden Siebenbürgens XX. – *Oesterreichische Botanische Zeitschrift* 19(2): 33–40.
- KEVEY B. (2001): Adatok Magyarország flórájának és vegetációjának ismeretéhez VIII. – *Botanikai Közlemények* 88(1-2): 95–105.
- KEVEY B. (2024): A Csepel-sziget tölgy-kőris-szil ligetei (*Scillo-vindobonensi-Ulmetum* Kevey in Borhidi et Kevey 1996). – *Botanikai Közlemények* 111(1): 53–66.
- KEVEY B., DEMETER L., LENDVAI G., MOLNÁR A., PAPP L. & URBÁN S. (2021): Pótlások Magyarország edényes növényfajainak elterjedési atlaszához XII. – *Kitaibelia* 26(1): 77–84.
- KIRÁLY G. & KIRÁLY A. (2006): Adatok és kiegészítések a magyar flóra ismeretéhez II. – *Kitaibelia* 10(1)[2005]: 88–103.
- KOVÁCS M. & PRISZTER Sz. (1974): A flóra és vegetáció változása Magyarországon az utolsó száz évben. – *Botanikai Közlemények* 61(3): 185–197.
- KUN A. (1999): *Anthericum liliago* L. Fürtös homokliliom. – In: FARKAS S. (szerk.), *Magyarország védett növényei*, Mezőgazda Kiadó, Budapest, p. 285.
- KUN R., VADÁSZ Cs., MÁTÉ A., KÁLMÁN N., BODOR Á. & CSATHÓ A. I. (2016): A borzas csajkavirág (*Oxytropis pilosa* (L.) DC.) előfordulási adatai és élőhelyei Kunbaracs közelében és a Peszéradacsi-rétek egyéb területein. – *Kitaibelia* 21(1): 159–160.
- MOLNÁR Cs., LENGYEL A., MOLNÁR V. A., NAGY T., CSÁBI M., SÜVEGES K., LENGYEL-VASKOR D., TÓTH Gy. & TAKÁCS A. (2016): Pótlások Magyarország edényes növényfajainak elterjedési atlaszához II. – *Kitaibelia* 21(2): 227–252.

- MOLNÁR V. A. (2011): *Magyarország orchideáinak atlasza*. – Kossuth Kiadó, Budapest, 504 pp.
- MOLNÁR V. A. & CSÁBI M. (2021): *Magyarország orchideái. Orchids of Hungary*. – Debreceni Egyetem TTK Növénytani Tanszék, 224 pp.
- NAGY J. (1999): Adatok a Börzsöny hegység flórájához III. – *Kitaibelia* 4(1): 65–67.
- NAGY J. (2007): *A Börzsöny hegység edényes flórája. Vascular flora of the Börzsöny Mountains*. – Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 376 pp.
- RIEZING N. (2021): Új *Epipactis* fajok a Vértes flórájában. – *Kitaibelia* 26(1): 104–105.
- RIGÓ A., MALATINSZKY Á. & BARINA Z. (2023): Inventory of the urban flora of Budapest (Hungary) highlighting new and noteworthy floristic records. – *Biodiversity Data Journal* 11: e110450
- ROUSI A. (1971): The genus *Hippophae* L. A taxonomic study. – *Annales Botanici Fennici* 8: 177–227.
- SOMLYAY L. (2009): A Budai-hegység florisztikai növényföldrajzának fő vonásai. – *Kitaibelia* 14(1): 35–68.
- SOMLYAY L. (2011): Adatok Budapest környéke flórájának ismeretéhez. – *Kitaibelia* 15(1–2)[2010]: 101–108.
- SOMLYAY L., MAKÁDI S. & CSÁBI M. (2016a): Adatok Budapest környéke flórájának ismeretéhez II. – *Kitaibelia* 21(1): 33–50.
- SOMLYAY L. & CSÁBI M. (2019): Adatok Budapest környéke flórájának ismeretéhez III. – *Kitaibelia* 24(2): 227–237.
- SOÓ R. (1938): A magyar vizek virágos vegetációjának rendszertani és szociológiai áttekintése IV. – In: ENTZ G. & MÉHES Gy. (szerk.), *A Magyar Biológiai Intézet Munkái* 10., Tihany, pp. 174–194.
- SOÓ R. (1966): *A magyar flóra és vegetáció rendszertani-növényföldrajzi kézikönyve II.* – Akadémiai Kiadó, Budapest, 655 pp.
- SOÓ R. (1968): *A magyar flóra és vegetáció rendszertani-növényföldrajzi kézikönyve III.* – Akadémiai Kiadó, Budapest, 506 pp.
- SOÓ R. (1970): *A magyar flóra és vegetáció rendszertani-növényföldrajzi kézikönyve IV.* – Akadémiai Kiadó, Budapest, 614 pp.
- SOÓ R. (1973): *A magyar flóra és vegetáció rendszertani-növényföldrajzi kézikönyve V.* – Akadémiai Kiadó, Budapest, 724 pp.
- SOÓ R. & JÁVORKA S. (1951): *A magyar növényvilág kézikönyve I–II.* – Akadémiai Kiadó, Budapest, 1120 pp.
- SRAMKÓ G. (2004): „Dunántúli” közép-dunai flóraválasztós fajok a Matricum flórájában. – *Kitaibelia* 9(1): 31–56.
- TAKÁCS G. (1997): Zöldes sarkvirág (*Platanthera chlorantha* (Custer) Rchb.) a Csepel-szigeten. – *Kitaibelia* 2(1): 38.
- TALI K., FAY M. F. & BATEMAN R. M. (2006): Little genetic differentiation across Europe between early-flowering and late-flowering populations of the rapidly declining orchid *Neotinea ustulata*. – *Biological Journal of the Linnean Society* 87: 13–25.
- TAMÁS J., VIDA G. & CSONTOS P. (2017): Contributions to the fern flora of Hungary with special attention to built walls. – *Botanikai Közlemények* 104(2): 235–250.
- TÓTH Z. & PAPP L. (2012): A budai Sas-hegy edényes flórája. – In: KÉZDY P. & TÓTH Z. (szerk.), *Természetvédelem és kutatás a budai Sas-hegyen*, Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, pp. 189–224.
- VERES M. (1908): Adatok a *Stratiotes aloides* L. ismeretéhez. Bölcsészettudományi értekezés. – Athenaeum, Budapest, 40 pp. + I–III. tábla.
- WALGER J. (1940): A *Phyllitis Scolopendrium* újabb pilishegységi termőhelye. – *Botanikai Közlemények* 37(3–4): 196.
- ZÓLYOMI B. (1958): Budapest és környékének természetes növénytakarója. – In: PÉCSI M. (szerk.): *Budapest természeti képe*, Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 509–642.
- ZSÁK Z. (1941): Florisztikai adatok a hazai növényvilág ismeretéhez. – *Botanikai Közlemények* 38(1–2): 12–34.